

ARBITRAŽO TRIBUNOLO SPRENDIMAS SLOVĖNIJOS IR KROATIJOS TERITORINIAME GINČE

Dr. Rimantas Daujotas

Doktorantas, Karalienės Marijos Universitetas

Vyresnysis Teisininkas

APB „Motieka ir Audzevičius“

Gynėjų g. 4, Vilnius, Lietuva

www.rdaujotas.com

El. p.: rimantasdaujotas@gmail.com

Vakar tarptautinis *ad hoc* Hagos arbitražo tribunolas priėmė sprendimą daugiau nei dešimtmetį trukusiame Slovėnijos ir Kroatijos teritoriniame ginče. Tačiau panašu, kad ginčas nebus iki galo išspręstas.

Ginčo pradžia siekia 1991 m. kuomet abi šalys tapo nepriklausomomis valstybėmis iširus Jugoslavijos Socialistinei Federacinei Respublikai. Pagrindinis ginčo objektas - Pirano įlanka – nedidelė Adrijos jūros įlanka, pietinė Triesto įlankos dalis, įsiterpanti į Istrijos pusiasalį.

Slovėnijos ir Kroatijos teritorinis ginčas turėjo didžiulės įtakos Kroatijos stojimo į Europos Sąjungą procesui, nes Slovėnija blokavo Kroatijos stojimą į ES būtent dėl teritorinių Slovėnijos ir Kroatijos nesutarimų. Visgi šalims pavyko susitarti ginčą perduoti spręsti nepriklausomam arbitražo tribunolui, o arbitražinis susitarimas buvo patvirtintas ir Slovėnijoje organizuoto referendumo būdu.

Tačiau, 2015 m. pasirodžius informacijai, kad vienas iš ginčą sprendžiančių arbitrų aptarinėjo konfidencialią bylos informaciją su Liublianos vyriausybe, Kroatija pareiškė nebedalyvausianti arbitražo procese ir atsisakanti arbitražinio susitarimo.

Nors po kilusio skandalo tribunolas nusprendė tęsti arbitražinį nagrinėjimą, arbitražo sprendimo pripažinimas ir vykdymas lieka miglotas.

Ginčas dėl jūros

Šalių pozicijos visų pirma išsiskyrė dėl jūros teritorijos. Kroatija teigė, kad jūros teritorija turėtų būti nustatoma pagal vienodą atstumą nuo kiekvieno kranto. Šis teiginys paremtas Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 15 str. pirmu sakiniu:

15 straipsnis. Teritorinės jūros tarp valstybių, turinčių priešingus arba gretimus krantus, delimitavimas.

„Jei dviejų valstybių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, nė viena iš šių dviejų valstybių neturi teisės, jei jos nėra sudariusios kitokio susitarimo, išplėsti savo teritorinės jūros už vidurinės linijos, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis. Tačiau ši nuostata netaikoma, jei dėl istoriškai susiklosčiusių teisių ar kitų ypatingų aplinkybių tų dviejų valstybių teritorines jūras būtina delimituoti kitu būdu, neatitinkančiu tos nuostatos.“

Tačiau Slovėnijos pozicija rėmėsi antruoju šio straipsnio sakiniu, kuris teigia, kad istoriškai susiklosčiusių teisių ar kitų ypatingų aplinkybių atveju valstybių teritorines jūras galima delimituoti ir kitu būdu.

Ginčas dėl Dragonia upės teritorijos

Šalia ginčo dėl jūros teritorijos, Slovėnija ir Kroatija taip pat nesutarė ir dėl Dragonia upės teritorijos. Dragonia upė teka Istrijos pusiasalyje, prasideda Šavrinio aukštumose ir įteka į Adrijos jūrą, Pirano įlanką.

Analogiškai kitiems teritoriniams ginčams, šalys nesutarė dėl taikytinų demarkacijos principų. Kadangi nuo seno teritorija šalia Dragonia upės tarp abiejų šalių buvo nustatoma pagal įvairius politinius susitarimus ar senus kadastrinius įrašus, dažniausiai buvo neaišku kuriai gi valstybei priklausė ištisi pasienio kaimai. Kroatija teigė, kad teritorija turėtų būti nustatyta pagal Dragonia upės ribą, tačiau Slovėnija teigė, kad teritorija turėtų būti nustatoma pagal senuosius kadastrinius įrašus, į pietus nuo Dragonia upės. Kitas nesutarimo objektas - Plovanijos pasienio ruožas, kuriame Kroatija įkūrė pasienio kontrolės postą.

Tribunolo sprendimas

Tribunolas vakar dienos sprendimu konstatavo, kad žemės teritorija turėtų būti nustatyta pagal Dragonia upės ribą. Todėl, tribunolas atmetė Liubianos reikalavimą pripažinti, kad Slovėnijai priklauso visa pietvakarinė Pirano įlankos dalis. Šią įlanka Slovėnija turės dalintis kartu su Kroatija.

Tačiau jūros teritorijoje Slovėnijai atiteko nemaža dalis (3/4) Pirano įlankos teritorijos. Tribunolas išaiškino, kad jūrinė siena turi eiti tiesia linija, einančia nuo Šv. Odoriko kanalo vidurio. Taip pat tribunolas nusprendė suteikti Slovėnijai ir „jungiamąją zoną“ su tarptautiniais vandenimis, užtikrinančią „komunikacijos laisvę“ visiems laivams, civiliniams ir kariniams, norintiems pasiekti Slovėniją. Tokiu būdu Slovėnijai pirmą kartą suteiktas priėjimas prie atviros jūros vandenų.

Arbitražo tribunolo sprendimo vykdymas

Kaip ir minėta, Kroatija pareiškė nebedalyvausianti arbitražo procese ir atsisakanti arbitražinio susitarimo, kas taip pat reiškia ir arbitražo tribunolo sprendimo nepripažinimą. Slovėnija savo ruožtu pareiškė, kad pripažins ir vykdys arbitražo tribunolo sprendimą.

Taigi, panašu, kad situacija su arbitražo sprendimo vykdymu bus panaši kaip ir kitų teritorinių ginčų atžvilgiu. Galima paminėti, kad nė vienas nuolatinis Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos narys (Kinija, JAV, Prancūzija, Rusija ir Jungtinė Karalystė) niekada nevykdė arbitražo sprendimo susijusio su tarptautine jūrų teise ar arbitražo sprendimo, kuris, jų nuomone, pažeidė jų suverenitetą ar nacionalinio saugumo klausimus. Analogiškai teigė ir Kinija, arbitražo tribunolui priėmus [sprendimą Filipinų ir Kinijos ginče dėl teritorijų Pietų Kinijos jūroje](#).

Taigi, kaip ir Filipinų ir Kinijos ginčo atveju, arbitražo tribunolo sprendimas Kroatijos ir Slovėnijos teritoriniame ginče bus privalomas tik tiek, kiek jis sąlygos diplomatinį spaudimą. Šiuo metu tarptautinė teisė nesuteikia realių teisinių galimybių priverstinai įvykdyti arbitražo sprendimus dėl teritorijų. Vienintelė spaudimo galimybė gali būti pasiekama Jungtinių Tautų veiklos plotmėje.